PETAR GOVEDAROVIĆ

ŽIVOT SE VOLI

Nije to bilo kao nekad. Kad se znalo.

Kad je svest rumena kruška.

Voz jednolično ugiba šine i zvoni na vratima prostranstva sa zgrčenim u uglu nekog vagona, izbledelim paketom, posutim prašinom staza i usputnih sudara. Možda je to čovek! Recimo da jeste. Baš on.

Možda i ja.

Nešto oštro kao minerska burgija rije u okno zamagljenih vijuga. On sebe ne oseća - a postoji.

Bolest?

Ne!

Smrt?

Možda.

Šta je to? Ako je to smrt, ona je svesna, ali bez refleksa na sve oko sebe. Čovek je u bunilu. A ipak kao da spava. Pobuna protiv samoga sebe. Ono malo, što još postoji, hoće da se ovekoveči i da saopšti samome sebi parabolu životnih htenja i ostvarenja.

— Neću... kad budem... Ja... zašto... Razbiću okno... i... oboje...

— Smiri se. Još malo. I sreća tebi i meni. Još samo malo. U suton stići će zora. Ozdravićeš. Lekari su dobri. Pokriću te. Hladno je!

Dva smirena muška oka umivala su, topao bariton zamirisao je kao puni mehuri svilene sapunice, dve ruke su rapavim dlanovima pružale utočište. I žulj na početku prsta osetio je laki drhtaj znoja, hladnog i sumornog, koji je ovenčavao naborano, crno čelo iznad uvučenih duboko u ram kostiju izbledelih zenica koje su ukočeno lutale za šiljastim, običnim nosom sa škrtim kesicama iscedjene kože po rubovima. Koža obraza kao razapeto platno od jabučica od sitnih, ništavnih vilica uramljivala je usta kao raspuklu šljivu, koja ovako pomodrela i po krajevima popucala, samo tiho zovu nemir da se poigra na sprženom mesu neiskazanih toplina i nedorečenih strepnji.

Jak trzaj. Zvižduk. Para lokomitive. Glasovi. Nečujni glasovi koji grme. Stigli su.

Vojnik je ispružio ruke i dohvatio sa poda ćebe sa nečim što još uvek sem lica nije bilo vidljivo. Sad se i to octralo.

Nije bilo kao nekad.

Kad se znalo.

Kad je svest rumena kruška.

Smanjilo se i okoščatilo telo. Iz iznošenih cipela tu i tamo bljesne freska plavih žilica na prozračnoj belini noge. Ruke — dve napuštene krme, mlataraju za izgubljenim vodjom koji još samo može da ih privoli zemljinoj teži i pusti da iz rukava prodre u svet šaka jada sa noktima porubljenim crnim sekretom bola.

Sirena je lomila asfalt. I prepreka nije bilo. I kola sa krstom još uvek crvenim na beloj podlozi — što tumači nadu — naglo su se zautavila a opet meko kao pitomi zečji okršaj. I grube vojničke ruke zamenilo je uzglavlje nežnosti i brige belih sterilnih mantila i nabujala srce ljubavlju.

Život se voli.

I kad je tudj.

Uvek je drogocen.

Na snežno belom čaršavu izmedju gvozdenih rešetki života i smrti, siromašan je bio zakrzljao očaj želje na treperavoj pokožici čiji je još jedini zadatak bio da drži kosti na okupu. I oko te prozirne vreće kostiju, koja je ipak bila čovek običan, jednostavan, i naš, zastrla se zavesa bele nade u mantilima sa gipkim prstima volje i snage.

Nešto se od ruke dodaje. Vraća se. šapat koji kruži je tiši od sebe, ali dovoljan da sve shvati. Šta to kruži po prstima? Šta se to vraća? Život ili samo pokušaj? I tako satima. A onda umor.

Umor je jak.

Jači od čoveka.

Ko ne oseća umor, oseća li život?

Čovek sa iglama u veni u koga teče krv iz slične ruke koja još uvek postoji, čovek sa novokainom u arteriji, stručno ispražnjene utrobe i sa raspetim trapezom grudnog koša — ne oseća umor. Hoće li ga osetiti?

Sve mere i napori lekara ostali su uzaludni. Upornost ćutanja i nesalomljiva metalna zavesa na očima pacijenta bila je jača od upornosti transfuzija i blokada. Po telu su počele da se opisuju crne mrlje neizvesnosti.

Mantili su se smenjivali a on je ostajao isti.

I u sebi isti. Ono što niko nije usepo da otkrije, u njemu se kovitlalo i napušten od svoga „ja", živo je raspravljao izmedju sebe.

U svojoj noći video je jasno tu drugu noć. Bilo je i zvezda za trenutak. I mesec se cerio. Ili je možda samo poigravao bez smeha. Prolazio je vraćajući se u karaulu pored usamljene kućice. Bela je. I noću još belja. Kao znamen. Kroz prozor kao kroz tminu prodirao je neiskren zrak petrolejke. Raskinut zid na uglu, ispod oluka, rasipao je jauk žene. Osvrnuo se. Nešto je pozivalo. Podigao se na prste i oči su probile okno a staklo je zazvečalo ropcem. Nad kolevkom žena je bespomoćno plela suze i jauk sa blagim prelivom slepljenih pramenova kose za znoj čela i obraza. Krešćendo — zeleni plač deteta. Zakucao je na sivo tkanje daske. Odgovora nije bilo. Pružio je ruku i razjedena brava je popustila, a vrata škripom pritisnula pauka u prorezu. Ušao je. Prišao. Zanemeo. U kolevci je nešto rumeno plavilo. Žena bez osvrta, naviknuto i u ritmu srčanih stezanja i opuštanja lelujala je kolevku kao nasukanu barku.

— Šta je malome? — okrenuo se da vidi ko je progovorio. To je bio on sam.

Žena je ćutala.

— Jeste li zvali lekara?

Na to se ona pokrene delićem marame. Procedi.

— Daleko. I noć. A ujutro je kasno. Bog dao, bog uzeo.

U njemu antiteza: čovek je stvorio, čovek će sačuvati.

— Idem ja po lekara.

— Nemoj, vojniče, neće stići na vreme.

— Uvek je na vreme kad se pokuša.

Utone u crno meso noći. Do lekara je daleko. Ako se ide mostom. Okolo je. Rekom je bliže. Sneg je pevušio pod nogama, nakvašenim i utrnulim. Čovek je spretan. Zna da pliva. Sve se može svladiti. I zaplivao je. Onako u odelu. Manje je hladno Ništa se tada ne oseća. Nekom pomoći — to osećanje je toplije od smrznutog cerekanja meseca. I preplivao je. I pregazio. I lekara digao na noge. I cedio usput skoro sledjen šinjel. I grejao ruke na plamenu ponosa. Na savesnoj humanosti. Na obavljenoj dužnosti. I sa lekarem prepešačio most. I vodio ga za ruku kroz smetove i zasute prolaze igličastim srebrom zime. I ušima razbijao fijuk razbesnelog severca. I stigli su. I zora s njima. Napolju dan. U sobi opet mrak. Ne skidajući sa sebe orošenu uniformu i neiscedjenu pomagao je. Šaputao je i dodavao — kao sad oko njega. — I pomogao. Stvarno. Plač je prestao. Dete je uvijeno u nevini osmeh oživelih usnica načelo svoju gugutavu azbuku. Žena je rasčešljala kose i prosula ih uz poljubac na ruke lekara. I njegove ruke. I lekar je žurno otišao. On je još dodao vatri, skuvao čaj otupeloj majci i vratio joj osećanje vere u čoveka i sručio se u provaliju gustog mraka derući dlanove o rapavo stenje minimalnog spasenja i pod svojim neznatnim, a ipak ljudskim telom, osetio je samo neravnu koru zemlje, koja je ili pod ili krov, zavrteo se u krug i zvižduk om svesti izbacio se i potonuo. Sećanje je postalo skraćivanje svoga dna i maglovit pejzaž nečeg novog, tek doživljenog i ne-

NOVI

Poljska

MIRON BJALOŠEVSKI

OD ZEMLJE NE ODRASTI

Uveče
vraćam se
ukočenom
prozračenom,
uveče
vraćam se
lunetom,
podozrečam
veštačko hladno dete zvezda
samoga sebe,
zveče mi
staklene cevčice disanja
od povezanosti sa
pro — stranstvima —
stvorenoga
prestvorenoga
sakrij me
pred tudjim majkama
moja majko od nogu,
moja zvezdo.

AUTOPORTRE U VIDOKRUGU

U po dana
u punom zraku
ide mali
daljina mu se
lomi u krugu
— hoda njome
po kraju prozračnom
— hoda po suncu udaljenosti

Opio sam se proporcijama
duva kroz mene nebo,
moja mala ustreptala prisutnost
i povest jednog velikog šuma —
— toliko dosada slomljenih epoha
udaljavanja.

Ošamućuju me preokreti:
zelenilo raspršeno u plavi tok,
siva sagledanja beline,
i — što je žuto — sve više postaje mrasavo.

Podrili su me:
pogrešne crte,
granice približavanja
prolaženja
pojasi zemlje
što su se u naletu spuštali na mene.

Kako sam mogao
da se ne prevrnem
od sebe — do kose — licem
u vazduh prema sebi
u pejzaž prepunjen tavanicom dna
u izvučeni ispod nogu
vrh neba?!

MIRON BJALOŠEVSKI, rodjen 1922 godine u Varšavi. Izdao samo jednu zbirku pesama „Obrti reči" [1956]. Napisao takodje jednu dramu „Krstaški pohodi" [1956]. Rukovodilac je jednog eksperimentalnog pozorišta u Varšavi, u svom pozorištu radi takodje i kao glumac. U književnosti se javio tek pre godinu dana, i to kao zreo pesnik. Pripada grupi poljskih modernista.